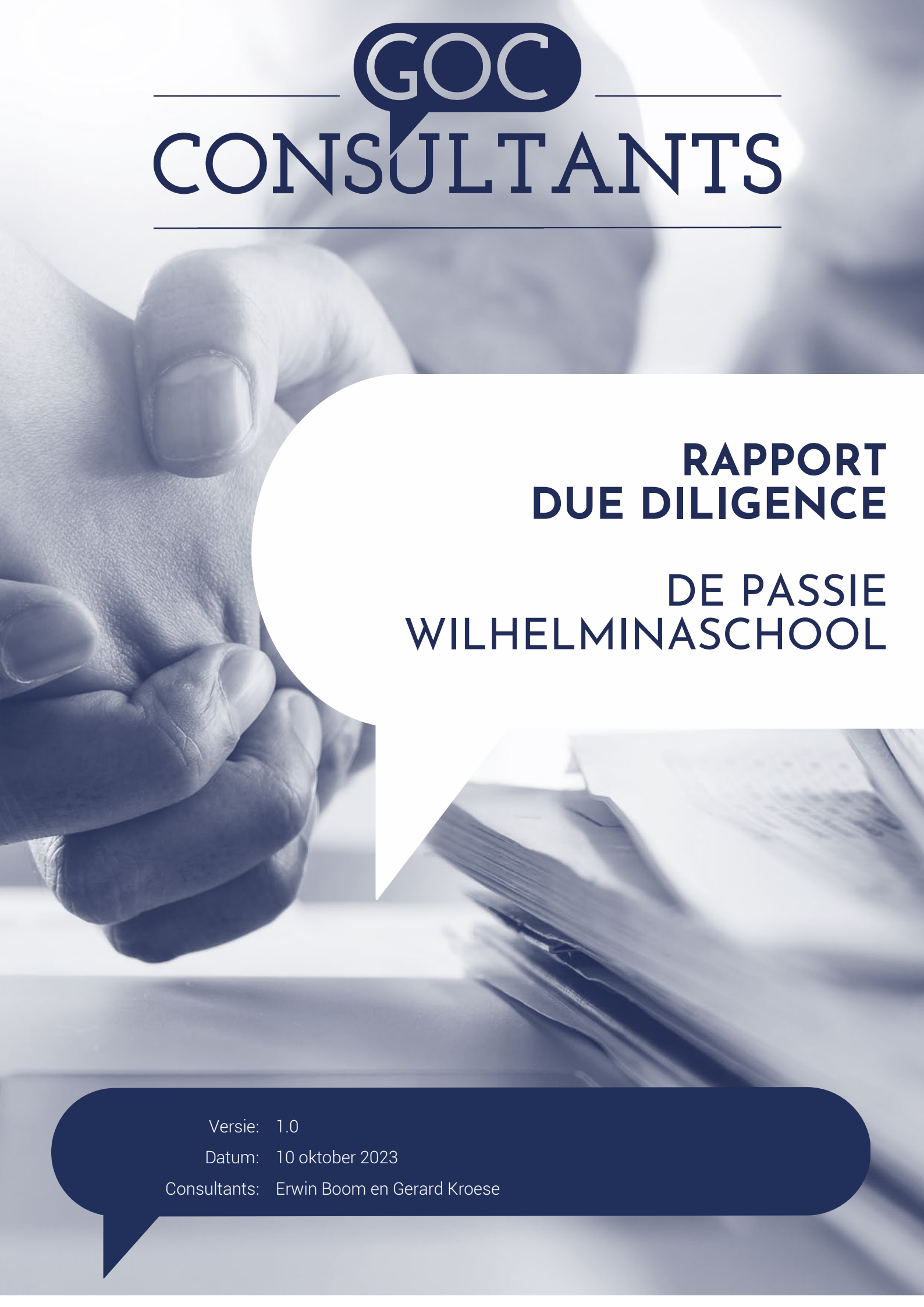

GOC **CONSULTANTS**

RAPPORT DUE DILIGENCE

DE PASSIE WILHELMINASCHOOL

Versie: 1.0

Datum: 10 oktober 2023

Consultants: Erwin Boom en Gerard Kroese

INHOUDSOPGAVE

1	WILHELMINASCHOOL.....	3
1.1	Leerlingen	3
1.2	Personeel	3
1.2.1	NPO	4
1.2.2	Verzuim	4
1.3	Financiën	5
1.3.1	Staat van baten en lasten	5
1.3.2	Balans	7
1.4	Financiële positie.....	13
1.4.1	Financiële kengetallen	13
1.5	Risicomanagement.....	17
1.5.1	Risico's en onzekerheden	17
2	DE PASSIE.....	18
2.1	Leerlingen	18
2.2	Personeel	19
2.2.1	NPO	19
2.2.2	Verzuim	19
2.3	Financiën	20
2.3.1	Staat van baten en lasten	20
2.3.2	Balans	21
2.4	Financiële positie.....	25
2.4.1	Financiële kengetallen	25
2.5	Risicomanagement.....	29
2.5.1	Risico's en onzekerheden	29
Bijlage A	Geraadpleegde stukken	30

INLEIDING

Voor u ligt de rapportage van het uitgevoerde onderzoek naar de financiële situatie, verband houdend met de voorgenomen besturenfusie van de Vereniging voor Protestants Christelijk Onderwijs aan de Wilhelminascholen te Doetinchem, bevoegd gezag nummer 36349, hierna ook te noemen 'Wilhelminaschool' en stichting voor Evangelisch Bijbelgetrouw Onderwijs De Passie, bevoegd gezag nummer 41142, hierna ook te noemen 'De Passie'

Bij een (voorgenomen) besturenfusie in het onderwijs zijn er verschillende onderzoeksmogelijkheden naar de financiële positie. Het ene uiterste is daarbij het zgn. 'handshakes model', waarbij de fuserende partijen zonder enig onderzoek elkaars financiën accepteren en na fusie integreren tot één financiële organisatie. Het andere uiterste is het 'full due diligence model', waarbij een diepgaande analyse van de (toekomstige) financiële situatie plaatsvindt en op basis daarvan conclusies worden getrokken.

Dit uitgevoerde onderzoek is een 'tussenvorm', een vorm die bij nagenoeg alle bestuurlijke fusies in het onderwijs wordt gehanteerd. Bij deze vorm wordt een (beperkte) analyse uitgevoerd op de jaarcijfers en de verwachtingen. Die analyse geeft dan voldoende informatie om een fusiebesluit op te kunnen baseren. Voor het onderzoek wordt gebruik gemaakt van informatie die door de betrokken besturen is aangeleverd. Hierbij gaat het met name om vastgestelde begrotingen en door de accountant gecontroleerde bestuursverslagen. Tevens is er gebruik gemaakt van een vragenlijst voor het aanleveren van gegevens waarin ook gevraagd wordt naar mogelijk voor de fusie relevante informatie die niet uit de stukken blijkt.

Naar aanleiding van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er met betrekking tot het voornemen van beide rechtspersonen om met elkaar te fuseren vanuit het oogpunt van goede bedrijfsvoering en vanuit de financiën geen zaken aangetroffen zijn die een dergelijke fusie in de weg staan. Wel worden er in deze rapportage door ons vragen gesteld en adviezen gegeven over met name het financiële deel. Het is aan de afzonderlijke besturen zelf om te bepalen hoe ze met deze vragen en adviezen omgaan.

In hoofdstuk 1 wordt de Wilhelminaschool besproken en in hoofdstuk 2 De Passie.

Sliedrecht, oktober 2023

1 WILHELMINASCHOOL

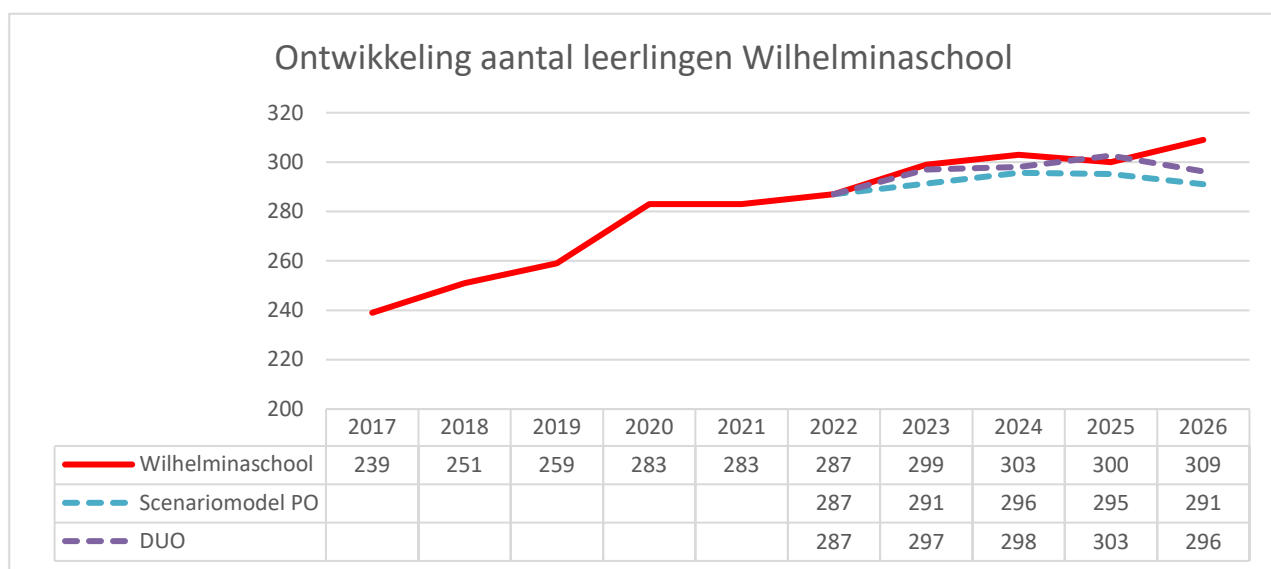
1.1 Leerlingen

De belangrijkste indicator voor de bekostiging van een onderwijsorganisatie en daarmee de belangrijkste pijler voor de financiële huishouding, is het aantal leerlingen dat onderwijs krijgt op de scholen van die onderwijsorganisatie. Het gaat daarbij niet alleen om het actuele aantal leerlingen, maar ook om de prognose voor de komende jaren. Die prognose is bepalend voor de ontwikkeling van de bekostiging.

Om de ontwikkeling van het aantal leerlingen in beeld te brengen is gebruik gemaakt van de prognoses van de Wilhelminaschool, afkomstig uit het jaarverslag 2022. Deze gegevens zijn afgezet tegen de prognoses van DUO (ministerie) en het Scenariomodel PO. De 'reguliere' teldatum was altijd 1 oktober en is vanaf 2023 gewijzigd naar 1 februari. Omdat deze telling 4 maanden later is kunnen er meer leerlingen instromen en liggen deze aantallen hoger dan die van oktober van het voorgaande jaar.

De Wilhelminaschool heeft bij haar prognoses (vanaf 2023) al rekening gehouden met 1 februari als teldatum. De prognoses van DUO en het Scenariomodel PO hanteren nog 1 oktober als teldatum. Met deze wetenschap moet ook naar de onderstaande grafiek gekeken worden.

De grafiek laat zien dat het aantal leerlingen licht blijft stijgen. Door de 1 februari telling van de Wilhelminaschool komt het aantal leerlingen vanaf 2023 iets hoger uit. Alleen in 2026 voorziet de Wilhelminaschool een lichte stijging, terwijl DUO en het Scenariomodel PO een lichte daling voorzien. Op basis van deze vergelijking kan de prognose van de Wilhelminaschool als realistisch gezien worden. De prognose voor 2026 wijkt wel af en dit is iets om in de gaten te houden bij het opstellen van de nieuwe prognoses.

1.2 Personeel

In onderstaande tabel zijn het historisch verloop en de verwachting van het verloop van de formatie opgenomen in fte. De gegevens zijn ontleend aan de databestanden van de website van DUO (open data) en het jaarverslag 2022.

Het aantal fte's blijft de aankomende jaren vrijwel gelijk terwijl het aantal leerlingen in tot en met 2026 naar verwachting met 22 zal groeien. Deze groei van 22 leerlingen wordt deels veroorzaakt door de latere teldatum.

Totaal personeel in FTE					
	2022	2023	2024	2025	2026
Bestuur/directie	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89
Onderwijzend personeel	14,18	15,38	15,38	15,38	15,38
Ondersteunend personeel	3,59	2,46	2,46	2,46	2,39
Totaal	18,66	18,73	18,73	18,73	18,66
Aantal leerlingen	287	299	303	300	309

1.2.1 NPO

Veel NPO gelden zijn ingezet om de formatie dagelijks weer rond te krijgen, ook i.v.m. verzuim. De bestemmingsreserve NPO bedroeg eind 2022 nog zo'n € 45.000. In het jaarverslag wordt aangegeven dat het personeelsbestand na het stoppen van de NPO subsidie iets zal teruglopen. Het is niet duidelijk hoeveel mensen op NPO-middelen staan en wat de eventuele verplichtingen zijn. In de personele meerjarenplanning (zie hierboven) is geen afname van het personeelsbestand terug te zien.

1.2.2 Verzuim

In onderstaande tabel staan de verzuimcijfers van de Wilhelminaschool, afkomstig uit de jaarrekeningen. In de kolom ernaast staan ter vergelijking de landelijke cijfers voor ziekteverzuim onder onderwijzend personeel in het primair onderwijs. Deze cijfers zijn afkomstig uit het verzuimonderzoek PO en VO 2022 van DUO. De Wilhelminaschool kent een relatief laag verzuim als gekeken wordt naar de landelijke verzuimcijfers.

Verzuim		
Jaar	Wilhelminaschool	Landelijk PO ¹
2020	3,3%	5,7%
2021	5,7%	5,7%
2022	4,0%	6,4%

¹ Onderwijzend personeel in het basisonderwijs

1.3 Financiën

1.3.1 Staat van baten en lasten

In de onderstaande opstelling is de - als gevolg van de vertraging in de nieuwbouw - bijgestelde meerjarige doorrekening van de exploitatie opgenomen. Deze wijkt om die reden af van cijfers zoals opgenomen in de continuïteitsparagraaf in de jaarstukken 2022.

CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

Staat van baten en lasten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
3.1.1.1. Rijksbijdrage OCW	1.552.245	1.704.866	1.859.065	1.884.926	1.869.704	1.925.055
3.1.2.1. Overige subsidies OCW	178.011	83.985	80.472	80.853	80.567	81.425
3.1.2.1. Overige subsidies OCW - NPO	90.218	197.837	100.144	0	0	0
3.1.3.1. Doorbetalingen Rijksbijdrage SWV	90.163	77.619	70.000	70.000	70.000	70.000
3.2.2.2. Overige gemeentelijke bijdragen	22.128	38.770	25.830	13.504	1.004	1.004
3.5.1. Verhuur	24.507	24.963	7.500	3.750	0	0
3.5.1. Verhuur - privaat			18.000	10.500	0	0
3.5.2. Detachering			0	0	0	0
3.5.5. Ouderbijdragen (PO/VO) -schoolfonds	23.317	22.766	18.750	18.750	18.750	18.750
3.5.6. Overige	13.154	5.676	0	0	0	0
3.5.6. Overige - privaat			750	750	750	750
	1.993.743	2.156.482	2.180.511	2.083.034	2.040.775	2.096.984
4.1.1.1. Lonen en salarissen	1.467.988	1.636.782	1.521.529	1.639.271	1.679.700	1.716.020
4.1.1.1. Lonen en salarissen - NPO			67.183	0	0	0
4.1.2.1. Dotaties personele voorzieningen	4.154	4.006	2.000	2.000	2.000	2.000
4.1.2.2. Lasten personeel niet in loondienst	27.663	117.785	52.500	0	0	0
4.1.2.3. Overige	73.767	78.656	75.543	75.564	75.564	75.549
4.1.3. Ontvangen vergoedingen	-85.582	-81.871	0	0	0	0
4.2.2. Afschrijvingen mv a - gebouwen	7.178	7.178	7.165	80.651	16.213	24.400
4.2.2. Afschrijvingen mv a - gebouwen privaat	5.885	5.885	5.885	59.378	0	0
4.2.2. Afschrijvingen mv a - ov. mv a	53.614	53.651	45.722	40.763	49.959	59.737
4.3.1. Huur	21.271	21.125	20.000	20.000	20.000	20.000
4.3.3. Onderhoudslasten (klein onderhoud)	10.966	4.224	7.100	7.100	7.100	7.100
4.3.4. Energie en water	20.071	25.522	36.500	21.500	21.500	21.500
4.3.5. Schoonmaakkosten	25.769	26.422	27.000	27.000	27.000	27.000
4.3.6. Belastingen en heffingen huisvesting	3.165	2.569	3.000	3.000	3.000	3.000
4.3.7. Dotatie voorziening onderhoud	-215.000	0	0	0	0	0
4.3.8. Overige huisvestingslasten	0	0	0	0	0	0
4.4.1. Organisatiekosten	4.768	4.341	6.000	6.000	6.000	6.000
4.4.1. Externe kosten	36.590	36.860	39.800	39.800	39.800	39.800
4.4 Overige	98.392	123.566	100.300	100.300	100.300	100.300
4.4 Overige - schoolfonds			18.750	18.750	18.750	18.750
4.4 Overige - privaat			750	750	750	750
	1.560.659	2.066.701	2.036.728	2.141.827	2.067.635	2.121.906
	433.084	89.781	143.784	-58.793	-26.860	-24.922
6.1.1. Rentebaten	25	0	0	0	0	0
6.2.1. Rentelasten	2.457	2.570	2.500	2.500	2.500	2.500
	-2.432	-2.570	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Resultaat	430.652	87.211	141.284	-61.293	-29.360	-27.422

In het bestuursverslag 2022 zijn door de Wilhelminaschool de navolgende toelichtingen en/of aandachtspunten opgenomen:

- *De leerlingenprognose voor de meerjarenbegroting is gebaseerd op de gemeentelijke prognoses, aangevuld met een eigen prognose o.b.v. uitstroom, gemiddelde instroom en marktaandeel. Het aantal leerlingen zal naar verwachting nog iets groeien.*
- *Verder zal het personeelsbestand na het stoppen van de NPO subsidie iets teruglopen.*
- *We werken vanaf januari met 13 groepen. Door de hoge werkdruk willen we niet inleveren op OA en IB. Naast het gegeven dat onze school in een onderwijsachterstandswijk staat krijgen we veel zij instroom. Dit omdat we bekendstaan als een school die kinderen een veilige en warme plek biedt en we als team goed zijn in de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. We zagen de afgelopen jaren een sterke groei.*
- *Het lukt nog steeds om de vacatures in te vullen. We hebben een zij-instromer aangenomen die in 2023 de Pabo gaat volgen. In onze wervingstrajecten voor vacatures houden we rekening met personeelskrapte in de toekomst. Het vinden van invalkrachten is steeds lastiger geworden. Dat proberen we ook op te vangen met goede leerkrachtondersteuners. Daarnaast maken we werk van het opleiden in de school en de begeleiding van startende leerkrachten. Een leerkracht heeft de rol van schoolopleider, onderhoudt de contacten met de Pabo en zorgt ervoor dat studenten goed begeleid worden.*
- *In de meerjarenbegroting is het effect investeringen van de nieuwbouw zichtbaar onder de hogere afschrijvingslast.*
- *Doordat de nieuwbouw is uitgesteld met een jaar (2024), zal dit effect ook een jaar later zijn. De investeringen zijn in de meerjarenbegroting ingepland. Daarbij worden de afschrijvingstermijnen afgestemd op de bekostigingscyclus. Er is € 503.000 op termijn begroot voor de investering in de nieuwbouw. In de begroting is er rekening gehouden met de uitvoer van de nieuwbouw in 2023, maar de nieuwbouw wordt met een jaar vertraagd.*
- *In augustus 2022 zou er begonnen worden met de bouw van een nieuw gebouw. Door gestegen bouwkosten heeft de gemeente besloten de bouw tijdelijk uit te stellen. Er is overeengekomen dat er vanuit de gemeente extra geld beschikbaar komt om de nieuwbouw alsnog plaats te laten vinden. Het oorspronkelijk ontwerp zal ook aangepast worden om de kosten te kunnen verantwoorden. Hierbij zijn geen concessies gedaan als het gaat om onderwijskwaliteit. De bouw zal waarschijnlijk medio 2023 van start gaan. De tijdelijke huisvesting is voor de gemeente Doetinchem nog een lastige opgave.*
- *Er heeft geen dotatie plaatsgevonden aan de voorziening gebouwonderhoud. Dit is conform begroting. In verband met de naderende nieuwbouw wordt de voorziening niet verder opgehoogd.*
- *De hogere huurkosten wordt veroorzaakt door de huur van de Portakabin. Dit bedrag is terug te vorderen van de gemeente. Daartegenover staan de lagere onderhoudskosten gebouw maar hogere energiekosten (met name gas)*

Opmerkingen de personele lasten:

1. Is er bij de terugloop van de NPO formatie een effect bijvoorbeeld voor uitkeringskosten vanuit het Participatiefonds te verwachten en is dit verdisconteerd in deze begroting?
2. Er wordt aangegeven dat het moeilijker wordt om personeel te vinden en er is een hoge werkdruk. In hoeverre is in deze meerjarenbegroting ruimte opgenomen voor flankerend beleid voor deze items? In de begroting is bijvoorbeeld na 2024 geen ruimte opgenomen voor personeel niet in loondienst en/of is de omvang aan lasten onder de post overige ongewijzigd doorgetrokken en in lijn met de realisatie over de afgelopen jaren.

Opmerkingen huisvesting:

1. In de gewijzigde meerjarenbegroting is een aanpassing doorgevoerd v.w.b. het jaar waarin de investeringen in de nieuwbouw worden uitgevoerd. Reden voor deze vertraging zijn de extra kosten en aanpassingen. In hoeverre is bij de investeringsomvang die in het bestuursverslag is benoemd op € 503.000, rekening gehouden met mogelijke prijsstijgingen als gevolg van het uitstel en welke verplichtingen zijn/worden er op dit moment door de vereniging aangegaan?
2. In het kader van de rechtmatigheid van de investeringen de vraag of er aan de voorkant met de accountant is afgestemd over de wijze waarop deze middelen worden geïnvesteerd in de nieuwbouw en hoe gedurende het proces bijvoorbeeld door een separaat programma van eisen vermenging met het sec. bouwbudget wordt voorkomen. Dit om te voorkomen dat er discussies kunnen ontstaan over de rechtmatigheid van de investeringen.
3. Is er een business case voor de verwachte exploitatiekosten van het nieuwe schoolgebouw? In de huidige meerjarenbegroting is o.i. als scenario uitgegaan van de huidige omvang aan kosten als beschikbare bandbreedte voor de aankomende jaren, maar in hoeverre is getoetst of dit gelijk staat aan de benodigde bandbreedte? Aandachtspunt o.i. is om bijvoorbeeld te toetsen of de invoering van de wijzigingen m.b.t de opbouw van de voorziening groot onderhoud impact heeft op deze ruimte, waarmee de druk op de exploitatie en ruimte binnen de huidige onderhoudsvoorziening in beeld worden gebracht.
4. Is er in de exploitatie 2024 rekening gehouden met diverse eenmalige exploitatiekosten door het verlaten van het huidige schoolgebouw en het in gebruik nemen van de tijdelijke vervangende huisvesting?

1.3.2 Balans

In paragraaf 1.3.1 is aangegeven dat de exploitatiebegroting is bijgesteld en om die reden afwijkt van de jaarstukken 2022. Om die reden wijken de onderstaande balanscijfers eveneens af t.o.v. de continuïteitsparagraaf in de jaarstukken 2022.

In de beoordeling van de balans zijn de volgende aspecten opgenomen:

1. Is de mutatie in de post materiële vaste activa terug te herleiden naar een saldo investeringen en afschrijvingen?
2. Zijn er items in de post vorderingen die een effect hebben op de financiële prognose?
3. Sluiten de mutaties in het eigen vermogen aan bij het resultaat in de staat van baten en lasten?
4. Is de mutatie in de post voorzieningen terug te herleiden naar een saldo bestedingen en dotaties?
5. Zijn er items in de post Kortlopende schulden die een effect hebben op de prognosebalans?
6. Wat is de uiteindelijke doorwerking van bovenstaande effecten in de post liquide middelen?

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Balans	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<u>Activa</u>						
Materiele vaste activa	416.974	375.178	347.256	359.514	872.092	809.706
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Vorderingen	193.855	50.392	50.392	50.392	50.392	50.392
Liquide middelen	967.911	1.273.879	1.443.085	1.369.534	827.596	862.561
Totaal activa	1.578.740	1.699.449	1.840.733	1.779.440	1.750.080	1.722.658
<u>Passiva</u>						
Eigen vermogen	1.287.990	1.375.200	1.516.484	1.455.191	1.425.831	1.398.409
- Publiek Algemene reserve	1.166.194	1.216.903	1.313.111	1.300.696	1.271.336	1.243.915
- Publiek Reserve npo	19.191	44.545	77.506	77.506	77.506	77.506
- Publiek Reserve 1e waardering	150	0	0	0	0	0
- Privaat Reserve privaat	68.174	80.371	92.486	43.608	43.608	43.608
- Privaat Reserve schoolfonds	34.281	33.381	33.381	33.381	33.381	33.381
Voorzieningen	120.321	122.600	122.600	122.600	122.600	122.600
- Voorziening groot onderhoud	100.339	100.339	100.339	100.339	100.339	100.339
- Voorziening jubilea	19.982	22.261	22.261	22.261	22.261	22.261
Langlopende schulden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden	170.429	201.649	201.649	201.649	201.649	201.649
Totaal passiva	1.578.740	1.699.449	1.840.733	1.779.440	1.750.080	1.722.658

Materiële vaste activa (MVA)

Om de mutatie te kunnen beoordelen is een opzet gemaakt waarbij wordt gekeken naar het eindsaldo van het voorgaande jaar minus het eindsaldo van het lopende jaar, gecorrigeerd met de afschrijvingen opgenomen in de staat van baten en lasten. Op deze manier wordt zichtbaar in hoeverre en voor welke omvang er in de meerjarige prognose rekening is gehouden met investeringen. Deze beweging is van belang om de beoordeling onder punt 0 te kunnen uitvoeren. Uit de toelichting bij de meerjarige prognose en de onderliggende berekening is af te leiden dat er voor de aankomende jaren rekening wordt gehouden met een substantieel bedrag aan investeringen en er tevens sprake is van een desinvestering van een in het verleden uit eigen middelen bekostigd actiefdeel.

Deze constatering heeft geleid tot een vrij uitgebreide opstelling voor de post materiële vaste activa om de aansluiting te kunnen krijgen op de opbouw naar publieke en private investeringen. Dit is van belang gelet op de rechtmatigheidsaspecten die daarmee (kunnen) samenhangen. Daarnaast is de opstelling van belang om een correcte doorrekening te maken van het kengetal voor bovenmatig publiek eigen vermogen waarbij sec. gebruik wordt gemaakt van de boekwaarde van de overige materiële vaste activa en gebouwen uit publieke middelen.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Materiele vaste activa</i>						
Stand 01-1	424.010	416.974	375.178	347.256	359.514	872.092
Investerings gebouwen - publiek	0	0	0	160.500	327.500	0
Investerings inventaris en app. - publiek	47.087	13.493	17.500	14.000	147.000	19.000
Investerings leermiddelen - publiek	12.554	11.425	13.350	18.550	104.250	2.750
	59.641	24.918	30.850	193.050	578.750	21.750
Afschrijvingen gebouwen - publiek	7.178	7.178	7.165	80.651	16.213	24.400
Afschrijvingen gebouwen - privaat	5.885	5.885	5.885	59.378	0	0
Afschrijvingen ov. Mv a - publiek	53.614	53.651	45.722	40.763	49.959	59.737
	66.677	66.714	58.772	180.792	66.171	84.137
Stand 31-12	416.974	375.178	347.256	359.514	872.092	809.706
Aanschafwaarde gebouwen - privaat	117.417	117.417	117.417	117.417	117.417	117.417
Cum. afschrijving gebouwen - privaat	46.269	52.154	58.039	117.417	117.417	117.417
Boekwaarde gebouwen - privaat	71.148	65.263	59.378	0	0	0
Aanschafwaarde gebouwen - publiek	166.809	166.809	166.809	166.809	327.309	654.809
Investerings gebouwen - publiek	0	0	0	160.500	327.500	0
Cum. afschrijving gebouwen - publiek	75.827	83.005	90.170	170.822	187.034	211.434
Boekwaarde gebouwen - publiek	90.982	83.804	76.639	156.487	467.775	443.375
Boekwaarde overige mat. vaste activa - publiek	254.844	226.111	211.239	203.026	404.318	366.331

Uit de opstelling is af te leiden dat er in de meerjarige begroting rekening is gehouden met substantiële investeringen in 2024 en 2025 vanuit de publieke middelen en er is voorzien in een desinvestering in 2024 bij de sloop van het gebouw voor een actiefdeel van initieel € 117.000 aanschafwaarde en een balanswaarde van € 59.000 einde 2023.

De voorziene investeringen geven een beeld waarbij er sprake is van een verdubbeling van de materiële vaste activa einde 2025 met een impact op de uitstaande liquide middelen. Uit de onderliggende begrotingsberekeningen is af te leiden dat de investeringen in meubilair en gebouwen een afschrijvingstermijn hebben gekregen van 20 jaar. Daarmee wordt een relatief lang beslag gedaan op de beschikbare exploitatieruimte en het terugverdieneffect aan opbouw van liquide middelen.

Vorderingen

Beoordeling van de post vorderingen geeft geen bijzonderheden. Het betreft min of meer reguliere (eindejaar)vorderingen op OCenW en overlopende posten. Door het wegvallen van de overlopende vordering op DUO (als gevolg van de overgang naar kalenderjaarbesteding) ontstaat per saldo een lager totaal aan kortlopende vorderingen, maar dit heeft geen effect op de liquiditeitspositie omdat de correctie is afgeboekt op het eigen vermogen via het resultaat 2022.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Kortlopende vorderingen</i>						
Ministerie van OCenW	80.591	0	0	0	0	0
Gemeente	89.906	4.799	4.799	4.799	4.799	4.799
Overige vorderingen	13.031	28.483	28.483	28.483	28.483	28.483
Overlopende activa	10.327	17.110	17.110	17.110	17.110	17.110
Stand 31-12	193.855	50.392	50.392	50.392	50.392	50.392

Eigen vermogen

In onderstaande opstelling is de ontwikkeling van het eigen vermogen uitgewerkt per te onderscheiden reserve. Uitgangspositie is de stand van de reserves zoals verwerkt in de jaarrekening 2022. Op basis van de onderliggende bestanden voor de meerjarige exploitatie is de opbouw van de baten en lasten herleidt (zie de toevoeging per exploitatie post in de opstelling van de meerjarige exploitatie) en is de begrote bestemming in beeld gebracht.

Dit leidt tot de onderstaande bestemming van het resultaat voor de aankomende jaren, waarmee de aansluiting is gemaakt met de meerjarige balans en het verloop van het eigen vermogen.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Staat van baten en lasten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
Resultaat	430.652	87.211	141.284	-61.293	-29.360	-27.422
Algemene reserve	393.198	50.559	96.208	-12.415	-29.360	-27.422
Reserve npo	19.191	25.354	32.961	0	0	0
Reserve privaat	12.180	12.197	12.115	-48.878	0	0
Reserve schoolfonds	6.087	-900	0	0	0	0
	430.656	87.210	141.284	-61.293	-29.360	-27.422

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Algemene reserve</i>						
Stand 01-01	772.246	1.166.194	1.216.903	1.313.111	1.300.696	1.271.336
Resultaat	393.948	50.709	96.208	-12.415	-29.360	-27.422
Stand 31-12	1.166.194	1.216.903	1.313.111	1.300.696	1.271.336	1.243.915
<i>Reserve npo</i>						
Stand 01-01	0	19.191	44.545	77.506	77.506	77.506
Resultaat	19.191	25.354	32.961	0	0	0
Stand 31-12	19.191	44.545	77.506	77.506	77.506	77.506
<i>Reserve 1e waardering</i>						
Stand 01-01	900	150	0	0	0	0
Resultaat	-750	-150	0	0	0	0
Stand 31-12	150	0	0	0	0	0
<i>Reserve privaat</i>						
Stand 01-01	55.994	68.174	80.371	92.486	43.608	43.608
Resultaat	12.180	12.197	12.115	-48.878	0	0
Stand 31-12	68.174	80.371	92.486	43.608	43.608	43.608
<i>Reserve schoolfonds</i>						
Stand 01-01	28.194	34.281	33.381	33.381	33.381	33.381
Resultaat	6.087	-900	0	0	0	0
Stand 31-12	34.281	33.381	33.381	33.381	33.381	33.381

De algemene reserve, reserve NPO en reserve 1^e waardering betreffen publieke reserves. In de grondslagen bij de jaarrekening is geen toelichting opgenomen op grond waarvan deze reserves zijn ingesteld en/of gronden op basis waarvan het resultaat wordt onttrokken of toegevoegd. Opvallend is dat in 2023 nog een deel aan NPO middelen wordt toegevoegd vanuit het resultaat en ongewijzigd aanwezig blijft in deze bestemmingsreserve.

De reserve privaat en reserve schoolfonds betreffen private reserves. Ook hiervoor geldt dat in de grondslagen geen toelichting is opgenomen op grond waarvan deze reserves zijn ingesteld en/of gronden op basis waarvan het resultaat wordt onttrokken of toegevoegd.

Uit de administratie is te herleiden dat de reserve privaat betrekking heeft op het gebouwdeel dat uit eigen middelen is bekostigd/gebouwd en dat door de sloop dit actiefdeel c.q. de exploitatie hiervan vervalt. De reserve schoolfonds is o.i. op basis van de begrote bedragen te bestempelen als een saldo overschot/tekort reserve voor uitgaven en inkomsten vanuit de ouderbijdragen.

De doorkijk voor beide reserves is per saldo neutraal (na de desinvestering) wat leidt tot de vraag wat de doelstelling is voor het aanhouden van deze reserves op dit niveau voor de aankomende jaren.

Voorzieningen

In de jaarrekening 2022 zijn een tweetal voorzieningen opgenomen: de voorziening voor groot onderhoud en de voorziening voor toekomstige jubilea uitkeringen.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Voorziening groot onderhoud</i>						
Stand 01-01	315.339	100.339	100.339	100.339	100.339	100.339
Dotaties	-215.000	0	0	0	0	0
Bestedingen	0	0	0	0	0	0
Stand 31-12	100.339	100.339	100.339	100.339	100.339	100.339
<i>Voorziening jubilea</i>						
Stand 01-01	18.271	19.982	22.261	22.261	22.261	22.261
Dotaties	4.154	4.006	2.000	2.000	2.000	2.000
Bestedingen	2.443	1.727	2.000	2.000	2.000	2.000
Stand 31-12	19.982	22.261	22.261	22.261	22.261	22.261

Op basis van de meerjarenbegroting zijn de voorziene dotaties en bestedingen te herleiden.

Voor wat betreft de voorziening groot onderhoud is in het bestuursverslag aangegeven dat deze op het huidige niveau van € 100.000 wordt aangehouden omdat er door de sloop van het huidige pand geen verplichtingen zijn te verwachten. Een valide redenering, maar die omgekeerd tot de vraag leidt of er voor het nieuwe pand vanaf de ingebruikname een voorziening op niveau aanwezig is. Zie ook onze vraag of er een business case is gemaakt voor de exploitatie kosten van de nieuwe locatie. Daarbij dan ook meegewogen wat de verwachte onderhoudskosten zijn voor de aankomende jaren, afgezet tegen de aangepaste regels voor de vorming van de voorziening groot onderhoud, waarbij er geen middeling van uitgaven meer mag plaatsvinden en er aan de voorkant een reservering per actiefdeel moet worden berekend en doorgevoerd. Weliswaar biedt de € 100.000 een eerste dekking voor de mogelijke effecten, maar omdat er in de meerjarige opstelling geen dotatie is opgenomen kan dit tot een onderbelichting van de ruimte op de meerjarige exploitatie leiden.

De voorziening voor toekomstige jubilea uitkeringen wordt aangehouden op een ongewijzigd niveau voor de aankomende jaren. Uit de toelichting in de jaarrekening 2022 bij het verloopoverzicht is aangegeven dat het overgrote deel wordt gereserveerd voor uitkeringen anders dan het lopende begrotingsjaar (€ 20.000). Gezien de opbouw van het personeelsbestand qua verdeling leeftijden en onderliggende principes bij de berekening van de voorziening lijkt dit o.i. een valide redenering.

Kortlopende schulden

In onderstaande opstelling de kortlopende schulden zoals verwerkt in de meerjarige balans.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Kortlopende schulden</i>						
Crediteuren	17.633	27.660	27.660	27.660	27.660	27.660
Belastingen/premies/pensioenen	77.003	93.571	93.571	93.571	93.571	93.571
Vakantiegeld	47.836	55.288	55.288	55.288	55.288	55.288
Ministerie van OCenW	14.335	0	0	0	0	0
Gemeente	0	10.431	10.431	10.431	10.431	10.431
Investeringsubsidies	3.910	2.906	2.906	2.906	2.906	2.906
Overige schulden	9.712	11.793	11.793	11.793	11.793	11.793
Stand 31-12	170.429	201.649	201.649	201.649	201.649	201.649

Uit de opstelling is af te leiden dat de prognose voor de kortlopende schulden voor 2023 en navolgende jaren is gebaseerd op de cijfers uit de jaarrekening 2022. In de praktijk zal er een variatie optreden, maar is een en ander voor de begrotingsperiode een valide bandbreedte i.c.m. de gevolgde werkwijze bij de vorderingen.

Liquide middelen

In de meerjarenprognose van de balans wordt de post liquide middelen na de mutaties onder de bovenstaande punten min of meer als sluitpost berekend. Uit de beoordeling blijkt dat mutaties voor materiële vaste activa, vorderingen, eigen vermogen, voorzieningen en schulden herleidbaar zijn.

1.4 Financiële positie

1.4.1 Financiële kengetallen

De onderwijsinspectie hanteert kengetallen voor de analyse van de financiële positie van de schoolbesturen. Deze kengetallen zijn nadrukkelijk geen normen waaraan schoolbesturen moeten voldoen. De Inspectie hanteert deze als risico-indicatoren en signaleringswaarden als graadmeters van mogelijke financiële problemen. Het onder- dan wel overschrijden van een norm leidt niet automatisch tot aangepast financieel toezicht en het behalen van de norm leidt omgekeerd niet automatisch tot het opheffen van aangepast financieel toezicht als daar sprake van is. De bepaling van aangepast financieel toezicht door de inspectie vindt plaats in de vorm van een uitvoeriger onderzoek waarbij veel meer aspecten in ogenschouw worden genomen.

In onderstaand overzicht staan de signaleringswaarden van de onderwijsinspectie:

	Omschrijving	Signaleringswaarden
1	Liquiditeit	Klein: minder 1,50 Middel: minder dan 1,00 Groot: minder dan 0,75
2	Solvabiliteit 2	0,30
3	Absolute omvang liquide middelen	Funderend onderwijs: € 100.000

Toelichting klein, middel en groot (bij liquiditeit)

Klein: Besturen met totale baten minder dan € 3 miljoen

Middel: Besturen met totale baten tussen € 3 en € 12 miljoen

Groot: Besturen met totale baten meer dan € 12 miljoen

Naast de kengetallen en signaleringswaarden voor het toezicht op de financiële continuïteit heeft de Inspectie van het Onderwijs ook een signaleringswaarde ontwikkeld voor toezicht op publiek eigen vermogen. Deze geeft een indicatie hoeveel eigen vermogen een onderwijsinstelling (school of samenwerkingsverband passend onderwijs) redelijkerwijs maximaal nodig heeft voor een gezonde bedrijfsvoering.

Onderstaand de kengetallen zoals deze zijn berekend op basis van de meerjarige prognosebalans.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Kengetallen	jaarrekening	jaarrekening	begroting	begroting	begroting	begroting
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1 Liquiditeit	6,82	6,57	7,41	7,04	4,35	4,53
2 Solvabiliteit	0,89	0,88	0,89	0,89	0,88	0,88
3 Liquiditeit	967.911	1.273.879	1.443.085	1.369.534	827.596	862.561

Liquiditeit (current ratio)

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de Wilhelminaschool op korte termijn aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. De berekening is als volgt: vlottende activa / kortlopende schulden.

Op basis van de omvang van de totale baten valt Initia in de klasse Klein en wordt als signaleringsgrens een ondergrens van 1,50 aangehouden.

Met name de verhouding tussen de investeringen en afschrijvingen zorgen voor een afname van de liquide middelen (en daarmee de vlottende activa in de planperiode). Daardoor is er sprake van een aflopende waarde voor het kengetal. Zie hiervoor ook onze opmerking over de terugverdientijd en doorwerking hiervan op dit kengetal: door het soort investeringen en de afschrijvingstermijn is er sprake van een terugverdienperiode van 20 jaar, waarbij er sprake moet zijn van een begrotingsevenwicht.

Solvabiliteit 2

De solvabiliteit geeft aan in welke mate de bezittingen op de activazijde van de balans zijn gefinancierd met eigen- of vreemd vermogen. De berekening is als volgt: $\text{eigen vermogen (incl. voorzieningen)} / \text{totale vermogen} \times 100\%$.

Dit geeft inzicht in hoeverre de Wilhelminaschool op lange termijn, ook in tijden van tegenspoed, aan haar verplichtingen kan voldoen. Voor het kengetal is alleen een ondergrens gesteld en geen bovengrens. Hierbij geldt dat bij een waarde lager dan 30% een scherpere bewaking van de ontwikkeling vermogenspositie wordt geadviseerd.

Door de combinatie van de begrote resultaten en ongewijzigde doorkijk voor de voorzieningen en de kortlopende schulden ontstaat een ongewijzigde waarde. De solvabiliteit blijft boven de gestelde grens.

Absolute omvang liquide middelen

Het kengetal geeft aan wat de minimale omvang aan middelen op de rekening courant moet bedragen. Een en ander voor de borging van de in- en uitgaande kasstromen. Dit leidt op basis van de berekende waarde niet tot een signalering. Zie hiervoor het kasstroom overzicht op basis waarvan de begrote ontwikkeling voor de komende jaren tot uitdrukking komt.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Kasstroomoverzicht	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
Kasstroom uit operationele activiteiten						
Saldo baten en lasten	433.084	89.781	143.784	-58.793	-26.860	-24.922
Aanpassingen voor:						
Afschrijvingen	60.792	60.829	52.887	121.414	66.171	84.137
Mutaties voorzieningen	-213.289	2.279	0	0	0	0
Verandering in vlottende middelen						
Vorderingen	-63.394	143.463	0	0	0	0
Kortlopende schulden	5.279	31.220	0	0	0	0
Kasstroom uit bedrijfsoperaties						
Interest	-2.432	-2.570	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Kasstroom uit operationele activiteiten	220.040	325.002	194.171	60.121	36.812	56.715
Kasstroom uit investeringsactiviteiten						
Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa	-59.641	-24.918	-30.850	-193.050	-578.750	-21.750
Investeringsactiviteiten in financiële vaste activa	0	0	0			
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-59.641	-24.918	-30.850	-193.050	-578.750	-21.750
Mutatie liquide middelen	160.399	300.084	163.321	-132.929	-541.938	34.965
Beginstand liquide middelen	801.626	967.911	1.273.879	1.443.085	1.369.534	827.596
Eindstand liquide middelen	967.911	1.273.879	1.443.085	1.369.534	827.596	862.561
Mutatie liquide middelen	166.285	305.968	169.206	-73.551	-541.938	34.965

Bovenmatig (publiek) eigen vermogen

De Inspectie van het Onderwijs heeft een signaleringswaarde ontwikkeld voor het toezicht op publiek eigen vermogen. Deze geeft een indicatie hoeveel eigen vermogen een onderwijsinstelling redelijkerwijs maximaal nodig heeft voor een gezonde bedrijfsvoering. Op basis van een formule berekent de Inspectie wat een bestuur redelijkerwijs aan eigen vermogen nodig heeft om bezittingen te financieren en risico's op te vangen. Dit bedrag is het normatieve publieke eigen vermogen. Als het eigen vermogen groter is dan het normatieve eigen vermogen, kan het "bovenmatig" zijn.

Parameters in het model zijn:

1. De totale baten in relatie tot een omvangafhankelijke rekenfactor (bepaling van buffervermogen)
2. De boekwaarde van overige materiële vaste activa en aanschafwaarde gebouwen (bepaling van financieringsfunctie vermogen).
3. Het daadwerkelijk aanwezige publiek eigen vermogen (geen onderscheid naar algemene en/of bestemmingsreserves).

Bij een waarde van 1,000 is er geen verschil tussen het veronderstelde en aanwezige eigen vermogen, een waarde groter dan 1,000 kan mogelijk wijzen op spaargedrag c.q. het niet inzetten van beschikbare middelen en een waarde lager dan 1,000 kan wijzen op een mogelijke te ruime inzet aan middelen.

In onderstaande opstelling is de doorrekening opgenomen:

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Kasstroomov erzicht	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<u>Bovenmatig eigen v ermogen</u>						
Totaal baten	1.993.743	2.156.482	2.180.511	2.083.034	2.040.775	2.096.984
Aanschafwaarde gebouwen - met correctie priv aat	90.982	83.804	76.639	156.487	467.775	443.375
Boekwaarde ov erige materiele v aste activ a	254.844	226.111	211.239	203.026	404.318	366.331
Omv angafhankelijke rekenfactor	0,1147	0,1119	0,1115	0,1132	0,1139	0,1129
Factor 0,5 * aanschafwaarde gebouwen x 1,27	57.774	53.215	48.665	99.369	297.037	281.543
Boekwaarde ov erige materiele v aste activ a	254.844	226.111	211.239	203.026	404.318	366.331
Omv angafhankelijke rekenfactor * totaal baten	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Normatief publiek eigen v ermogen methode Inspecti	612.618	579.326	559.905	602.396	1.001.355	947.874
Aanwezig publiek eigen v ermogen	1.185.535	1.261.448	1.390.617	1.378.202	1.348.842	1.321.420
Ratio norm Inspectie v ersus aanwezig	1,94	2,18	2,48	2,29	1,35	1,39
Verschil norm Inspectie v ersus aanwezig	572.917	682.122	830.712	775.806	347.488	373.547

Zoals bij de aansluiting van de materiële activa is aangegeven, is het (om een zuivere beoordeling te kunnen maken van de beoordeling van het kengetal) noodzakelijk om het verloop van de waarde van de gebouwen en overige materiële vaste activa bekostigd uit de private middelen goed in beeld te hebben. In de doorrekeningen in het bestuursverslag en de meerjarige begroting is de uitwerking o.i. niet correct doorgevoerd. Anders dan bij de financiële kengetallen komen wij dan ook bij dit kengetal tot andere uitkomsten in onze tabel.

Uit de doorrekening is af te leiden dat er gedurende de begrotingsperiode sprake van is een kengetal hoger dan 1,000. Op basis van de parameters verondersteld de Inspectie een lagere vermogenspositie bij de Wilhelminaschool dan verwerkt in de prognose balans. Zie hiervoor de regels "Normatief publiek eigen vermogen methode Inspectie" en "Ratio norm Inspectie versus aanwezig". Afgezet tegen de

norm en het aanwezig eigen vermogen ontstaat er dan een beeld voor wat betreft de omvang van het hoger dan verondersteld eigen vermogen. Zie de regel "Verschil norm Inspectie versus aanwezig".

Omdat de Inspectie in haar berekening gebruik maakt van de sturing op de investeringen in de materiële vast activa (gebouwen en overige activa) is het o.i. van belang om te focussen op de "Omvangafhankelijke rekenfactor * totale baten". Deze dient dan voor de afdekking van de vermogenscomponent voor de risico buffer. Omdat er o.i. weliswaar kwalitatieve risico's zijn benoemd, maar niet kwantitatief, is daarom sec. gezien een beoordeling van de uitkomst van de "overwaarde" binnen het publiek vermogen niet te maken, anders dan dat deze aanwezig is. Zie daarom ook onze opmerkingen en aanbevelingen in het hoofdstuk Risicomanagement.

1.5 Risicomanagement

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Met beheersmaatregelen worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's beperkt wordt. Besturen in het onderwijs zijn verplicht om aan risicomanagement te doen.

1.5.1 Risico's en onzekerheden

In het bestuursverslag over 2022 is met betrekking tot de beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden het volgende opgenomen:

- Strategie: *Aangezien de WHS in een krimpgebied gevestigd is moet aandacht worden besteed om het leerlingenaantal in ieder geval stabiel te houden maar bij voorkeur te zien stijgen. Om het risico te ondervangen van een dalend leerlingenaantal investeren we voortdurend om de WHS een kind centrum te laten zijn, waar ouders en kinderen de gehele dag terecht kunnen voor onderwijs maar ook zorg en kinderopvang en buitenschoolse opvang. Tevens investeert het bestuur in PR om de WHS in de regio zo goed mogelijk zichtbaar te maken en ouders en kinderen vanuit de streek aan te trekken. Zo hebben we een hele mooie folder en verbeteren we continu onze eigen app, website en intranet. Verder hebben we mooie banners, vlaggen en ander promotiemateriaal ontwikkeld. De meerjarige groeicijfers en actuele vooraanmeldingen laten een positieve groei zien.*
- Operationele activiteiten: *Personele verplichtingen. Formeel is Doetinchem een krimpgebied. De afgelopen jaren zijn we hard gegroeid en zijn we dus meer personele verplichtingen aangegaan. Wat als groei stagneert of krimpt? We hebben verschillende scenario's uitgewerkt.*
- Financiële positie: *Toekomstige risico's op financieel gebied willen wij voorkomen door een gezonde financiële situatie te bewerkstelligen met een voorzichtige begroting. Met andere risicofactoren van buitenaf (zoals huisvesting/passend onderwijs/cao) houden we rekening bij het opstellen van de (meerjaren-) begroting alsmede door een goede personele bezetting. Hiermee hopen we onze reserves in stand te houden waarbij tevens wordt gereserveerd voor extra lasten. In het algemeen dient te worden opgemerkt dat voor de begroting gebruik is gemaakt van veronderstelde baten en lasten.*

Een belangrijke gronddoelstelling is het borgen van financiële continuïteit, vanuit de vraag of de Wilhelminaschool op korte- en langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen en zodoende kan voldoen aan haar primaire taak gericht op het geven van onderwijs. Om aan deze doelstelling te kunnen voldoen, is het noodzakelijk om over voldoende vermogen te beschikken om de aanwezige (financiële) risico's af te kunnen dekken. Voor de beantwoording van de vraag hoeveel (buffer-)vermogen noodzakelijk is, is het dus van belang om zicht te krijgen op het financiële risicoprofiel.

Uit bovenstaande is zichtbaar dat de Wilhelminaschool zicht bewust is van c.q. een duiding geeft van mogelijke risico's en beschikt over verschillende scenario's. Daarmee zijn een aantal elementen benoemd die kunnen worden gekwalificeerd als risico i.c. een financieel risico:

- een risico is de kans op een gebeurtenis met een negatief effect op het behalen van de doelstelling(en).
- een financieel risico is de kans op een gebeurtenis die, wanneer die zich voordoet, een financiële gevolgschade heeft. Deze gevolgschade kan niet uit de reguliere exploitatie worden bekostigd en een beroep op de financiële reserves is noodzakelijk.

Uit de beschrijving in het bestuursverslag is niet af te leiden wat nu het daadwerkelijke zicht is op het financiële risicoprofiel.

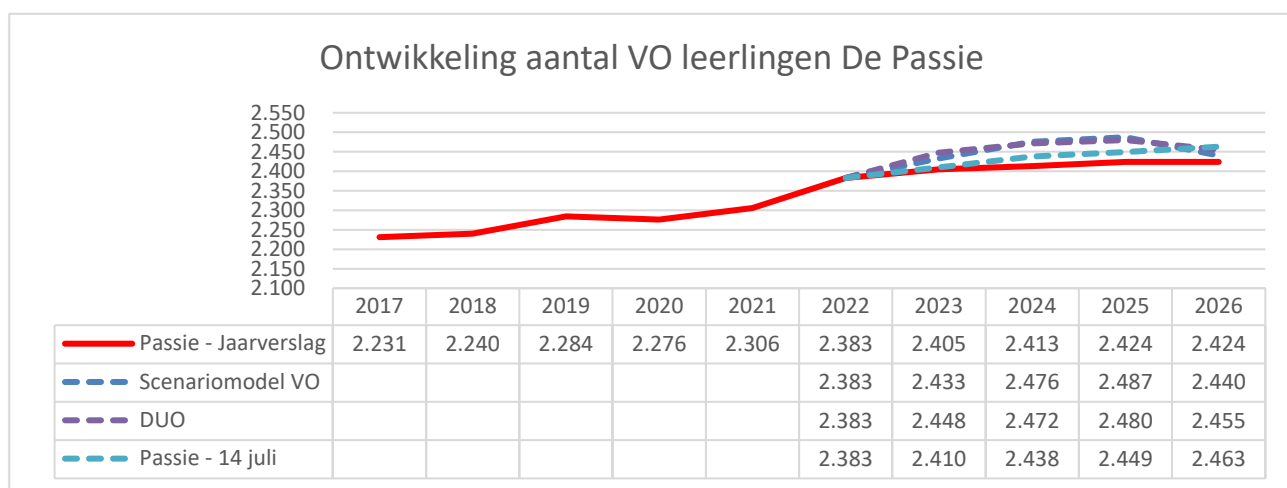
Geadviseerd wordt om vanuit het reeds aanwezige inzicht een explicieter financieel risicoprofiel voor de Wilhelminaschool uit te werken en van hieruit een vertaling te maken naar het benodigde buffervermogen voor het afdekken van het opgestelde risicoprofiel.

2 DE PASSIE

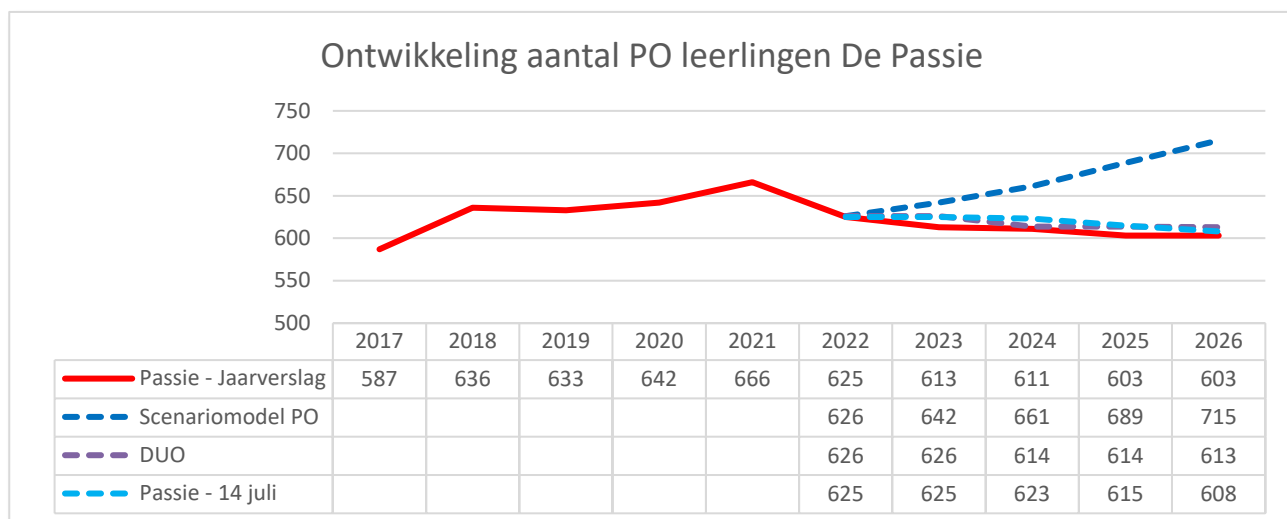
2.1 Leerlingen

De belangrijkste indicator voor de bekostiging van een onderwijsorganisatie en daarmee de belangrijkste pijler voor de financiële huishouding, is het aantal leerlingen dat onderwijs ontvangt op de scholen van die onderwijsorganisatie. Het gaat daarbij niet alleen om het actuele aantal leerlingen, maar ook om de prognose voor de komende jaren. Immers, daaruit kan worden afgeleid hoe de hoogte van de bekostiging zich in de komende jaren zal ontwikkelen.

Om de ontwikkeling van het aantal leerlingen in beeld te brengen is gebruik gemaakt van prognoses uit het jaarverslag 2022 en de laatste prognose van De Passie (d.d. 14 juli 2023). Deze gegevens zijn vergeleken met de openbare prognoses van DUO (ministerie) en het Scenariomodel PO/VO. In de onderstaande grafieken worden deze prognoses weergegeven. In alle gevallen is de teldatum 1 oktober. In de prognose van De Passie is een gestage groei zichtbaar voor het aantal leerlingen in het VO. De Passie is met haar prognoses 'voorzichtiger' dan DUO en het Scenariomodel VO. De laatste prognose van 14 juli jl. gaat zelfs uit van meer leerlingen. De prognoses van De Passie worden mede daarom gezien als realistisch/voorzichtig.

Bij het aantal PO leerlingen is een lichte daling zichtbaar. Ook bij de prognoses voor het PO zijn de prognoses van De Passie 'voorzichtiger' dan DUO en het Scenariomodel PO. Het Scenariomodel PO laat hier een zeldzaam afwijkende prognose zien.

2.2 Personeel

In onderstaande tabel zijn het historisch verloop en de verwachting van het verloop van de formatie opgenomen in fte. De gegevens zijn afkomstig uit de jaarrekening 2022. Hierbij valt de daling van het aantal fte in 2024 op. Dit wordt mede veroorzaakt door het stoppen van de NPO gelden waardoor de formatie teruggebracht moet worden. De Passie heeft dit in beeld en gebruikt nog niet gebruikte NPO middelen voor eventuele WW-uitkeringen en transitiekosten.

Totaal personeel in FTE De Passie					
	2022	2023	2024	2025	2026
Bestuur/directie	6,7	6,3	6,3	6,3	6,3
Onderwijzend personeel	188,2	199,8	192,1	191,9	191,5
Ondersteunend personeel	57,3	54,1	52,6	51,8	51,9
Totaal	252,2	260,2	251,0	250	249,7
Leerlingen	3.008	3.018	3.024	3.027	3.027

2.2.1 NPO

In het jaarverslag 2022 wordt aangegeven dat veel contracten die gefinancierd worden vanuit de NPO gelden per augustus 2023 beëindigd zullen worden. Doordat de reeds beschikbare middelen (bestemmingsreserve NPO) nog t/m schooljaar 2024-2025 ingezet mogen worden kan dit 'vertraagd' worden. Hierop is in de begroting 2023 reeds geanticipeerd. Dit zal naar verwachting zorgen voor een daling in formatie van gemiddeld 5%. Tegelijk zullen de werkdrukmiddelen zorgen voor een stijging van de formatie. In bovenstaande tabel is vanaf 2024 een licht daling in de formatie zichtbaar.

2.2.2 Verzuim

In onderstaande tabel worden de verzuimcijfers van De Passie en de Rots afgezet tegen de landelijke verzuimcijfers. Deze cijfers zijn afkomstig uit het verzuimonderzoek PO en VO 2022 van DUO.

Verzuim			
Jaar	De Passie	Landelijk (PO)	Landelijk (VO)
2020	5,2%	5,7%	5,4%
2021	5,1%	5,7%	5,3%
2022	6,1%	6,4%	6,1%

De verzuimcijfers zijn in 2022 fors gestegen, maar blijven – net als de voorgaande jaren – onder het landelijk gemiddelde. Na onderzoek heeft De Passie besloten om vanaf 1 januari 2023 ook voor de PO-scholen eigen risicodrager te worden. De forse premie en de beperkingen bij de inzet van vervanging zijn hiervoor de belangrijkste redenen. De Passie heeft een voorziening voor de loondoorbetalingsverplichtingen gedurende de eerste twee ziektejaren voor personeelsleden die mogelijk geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt zullen blijven. Doordat de PO-scholen eigen risicodrager geworden zijn heeft De Passie deze voorziening opgehoogd naar € 253.000.

2.3 Financiën

2.3.1 Staat van baten en lasten

In de onderstaande opstelling is de meerjarige doorrekening opgenomen van de exploitatie, zoals die is opgenomen in de jaarstukken 2022.

<u>CONTINUÏTEITSPARAGRAAF</u>						
Staat van baten en lasten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
3.1 Rijksbijdrage OCW	25.326.727	26.539.236	27.604.208	25.796.915	25.917.065	25.977.529
3.2 Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidie	193.283	235.184	243.600	243.600	243.600	233.600
3.5. Overige baten	835.583	752.492	709.400	747.400	748.400	746.900
	26.355.593	27.526.912	28.557.208	26.787.915	26.909.065	26.958.029
4.1 Personeelslasten	19.746.443	22.233.550	23.189.082	21.574.051	21.458.244	21.403.603
4.2 Afschrijvingen - gebouwen	349.407	19.279	25.927	61.852	61.852	61.718
4.2 Afschrijvingen - overige mv a	0	361.907	392.699	541.712	516.670	459.409
4.3 Huisvestingslasten	1.314.330	1.475.452	1.860.600	1.922.100	1.912.600	1.913.100
4.4 Overige lasten	2.868.729	3.279.969	3.464.900	3.194.200	3.202.700	3.200.200
	24.278.909	27.370.157	28.933.208	27.293.915	27.152.065	27.038.029
6. Financiële baten en lasten	-43.144	-26.083	0	0	0	0
Resultaat	2.033.540	130.673	-376.000	-506.000	-243.000	-80.000
Algemene reserve	768.482	386.866	-376.000	-506.000	-243.000	-80.000
Bestemmingsreserves	1.265.058	-256.194	0	0	0	0
	2.033.540	130.673	-376.000	-506.000	-243.000	-80.000

In de toelichting bij de begroting die is opgenomen in de continuïteitsparagraaf zijn door De Passie o.a. de volgende aandachtspunten benoemd:

- *De aantallen in dit overzicht zijn afgeleid van de vastgestelde begroting voor 2023 en de meerjarenramingen voor 2024 tot 2026. Bij het opstellen van het formatieplan per schooljaar worden deze aantallen steeds geactualiseerd met een eigen systematiek die we met prognoses van externen toetsen. De realisatie van de nieuwbouw- en uitbreidingsplannen voor de va-scholen kan een positieve invloed hebben op het aantal aanmeldingen van nieuwe leerlingen. De school in Wierden staat echter in een krimpregio. De ontwikkeling van het aantal leerlingen is daarom voor deze school moeilijker in te schatten dan voor de andere scholen. Over het algemeen is er sprake van een stabiele ontwikkeling en prognoses. Daarop is Rotterdam de uitzondering. Vorig jaar waren er 190 aanmeldingen voor het eerste jaar, wat veel hoger was dan het gemiddelde van 130 aanmeldingen van de jaren ervoor en het aantal waarmee rekening was gehouden in de begroting. Dit schooljaar moet blijken of dit eenmalig was, waar we in de begroting rekening mee hebben gehouden, of dat dit structureel blijkt waarmee we dan qua huisvesting en formatie een forse uitdaging hebben.*
- *Naar verwachting zal augustus 2023 na het stoppen van de NPO gelden er een daling plaatsvinden van gemiddeld 5%. Hierin is bij de vo-scholen nog geen rekening gehouden met de forse toename van werkdrukmiddelen die juist voor een stijging van de formatie zullen leiden.*
- *Het Coronavirus heeft tot op heden eerder een positief effect op het financiële resultaat dan een negatief effect. Het vinden van de juiste formatie voor de plannen is een uitdaging en heeft een verdringingseffect naar andere projecten.*

- Door de vaststelling van het meerjarenbeleidsplan is de koers duidelijk tot 2026. Er wordt geïnvesteerd in groei, innovatiekracht en profilering. De investeringen zijn in hoofdlijnen vastgelegd vanuit de vrije bovenschoolse reserve en worden gaandeweg het traject meer gespecificeerd.
- We verwachten dat op het gebied van onderzoek en kwaliteitszorg geen grote veranderingen plaatsvinden. Het personeelsbeleid blijft veel aandacht krijgen, waarbij het een uitdaging zal zijn om voldoende personeel te vinden om leerlingen met achterstanden door de pandemie extra te ondersteunen.
- Voor de jaren 2023-2026 voorzien we geen bijzondere grote investeringen met uitzondering van de nieuwbouw in Wierden. De nieuwbouw in Wierden zal naar verwachting 1 januari 2024 klaar zijn en vraagt een eigen bijdrage van 900.000 euro. Dit bedrag is gereserveerd in de bestemmingsreserve. Daarnaast zal een bedrag in inrichting worden geïnvesteerd. Dit is op hoofdlijnen vastgelegd en wordt in 2023 in een plan verder uitgewerkt.

In de toelichting worden een aantal items genoemd die deels zijn verwerkt in de begroting en deels bij het opstellen van de begroting nog niet in beeld waren. In hoeverre zijn er scenario's op basis waarvan de impact van deze effecten in kaart zijn gebracht en waarmee de impact op het begrote resultaat meerjarig kan worden geduid?

2.3.2 Balans

In onderstaande opstelling is meerjarige balans opgenomen, zoals die is opgenomen in de jaarstukken 2022. Deze opstelling is afgestemd met de vastgestelde begroting 2023 en het meerjaren perspectief 2024-2026 (RVT221220Bijl4c2_Begroting 2023)

In de beoordeling van de balans zijn de volgende aspecten opgenomen:

1. Is de mutatie in de post materiële vaste activa terug te herleiden naar een saldo investeringen en afschrijvingen?
2. Zijn er items in de post vorderingen die een effect hebben op de financiële prognose?
3. Sluiten de mutaties in het eigen vermogen aan bij het resultaat in de staat van baten en lasten?
4. Is de mutatie in de post voorzieningen terug te herleiden naar een saldo bestedingen en dotaties?
5. Zijn er items in de post kortlopende schulden die een effect hebben op de prognosebalans?
6. Wat is de uiteindelijke doorwerking van bovenstaande effecten in de post liquide middelen?

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Balans	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
Activa						
Materiële vaste activa	1.898.522	3.968.710	5.989.934	5.783.575	5.298.353	4.795.326
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Vorderingen	1.100.801	493.340	1.785.044	1.785.044	1.785.044	1.785.044
Liquide middelen	8.605.422	10.015.245	14.942.392	6.148.751	6.633.974	7.137.001
Totaal activa	11.604.745	14.477.295	22.717.370	13.717.370	13.717.371	13.717.371
Passiva						
Eigen vermogen	7.511.177	7.641.850	7.265.850	6.759.850	6.516.850	6.436.850
- Algemene reserve	3.481.464	3.868.330	3.492.331	2.986.331	2.743.331	2.663.331
- Bestemmingsreserves	4.029.713	3.773.520	3.773.520	3.773.520	3.773.520	3.773.520
Voorzieningen	1.311.868	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164
- Personeelsvoorzieningen	1.311.868	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164
Langlopende schulden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden	2.781.700	5.053.281	13.669.356	5.175.356	5.418.357	5.498.357
Totaal passiva	11.604.745	14.477.295	22.717.370	13.717.370	13.717.371	13.717.371

Materiële vaste activa (MVA)

Om de mutaties te kunnen beoordelen is een opzet gemaakt waarbij wordt gekeken naar het eindsaldo van het voorgaande jaar minus het eindsaldo van het lopende jaar, gecorrigeerd met de afschrijvingen opgenomen in de staat van baten en lasten. Op deze manier wordt zichtbaar in hoeverre en voor welke omvang er in de meerjarige prognose rekening is gehouden met investeringen. Dit is van belang om de beoordeling onder 0 te kunnen uitvoeren.

Zie hiervoor de onderstaande opstelling, waar vanuit de ultimo standen uit de jaarrekening 2021 en 2022, de afschrijvingen en de investeringskaders zoals verwerkt in de meerjarige begroting de controle berekening is gemaakt.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Materiële vaste activa</i>						
Stand 01-1	1.531.380	1.898.522	3.968.710	5.989.934	5.783.575	5.298.353
Afschrijvingen	349.407	381.186	418.626	603.564	578.522	521.127
Investeringskader	716.549	2.451.374	2.439.850	397.205	93.300	18.100
Stand 31-12	1.898.522	3.968.710	5.989.934	5.783.575	5.298.353	4.795.326
Ultimo positie in meerjarenbalans		3.968.710	12.990.710	3.784.710	3.299.710	3.028.710
Afwijking positie		0	7.000.776	-1.998.865	-1.998.643	-1.766.616
Investeringsgebouwen		152.398	1.053.000	0	0	0
Investerings ov. mat. vaste activa		2.298.976	1.386.850	397.205	93.300	18.100
		2.451.374	2.439.850	397.205	93.300	18.100
Desinvestering gebouwen aanschafwaarde		-73.568	0	0	0	0
Desinvestering gebouwen cum. afschrijving		28.897	0	0	0	0
Aanschafwaarde gebouwen	216.212	295.042	1.348.042	1.348.042	1.348.042	1.348.042
Cum. afschrijving gebouwen	119.835	110.217	136.144	197.996	259.848	321.566
Boekwaarde gebouwen	96.377	184.825	1.211.898	1.150.046	1.088.194	1.026.476
Boekwaarde overige mat. vaste activa	1.802.145	3.783.885	4.778.036	4.633.529	4.210.159	3.768.850

Uit de toelichting bij de meerjarige prognose en de onderliggende berekening is af te leiden dat er voor de aankomende jaren rekening gehouden wordt met een substantieel bedrag aan investeringen in 2023, waar er in 2025 en 2026 sprake is van een relatief beperkte omvang aan investeringen. In de grondslagen is aangegeven om het groot onderhoud boven de € 5.000 te activeren. Om die reden is er mogelijk sprake van een onderwaardering in de prognosebalans om voor 2025 en 2026 geen bandbreedte aan investeringen te verwerken.

Opvallend is daarnaast de uitkomst dat vanuit de beschreven werkwijze om te komen tot de prognose balans er geen aansluiting kan worden gemaakt met de prognose balans zoals die is opgenomen in continuïteitsparagraaf in de jaarstukken 2022. In de jaarstukken 2022 is geen expliciete toelichting opgenomen die kan worden gebruikt om deze afwijking te verklaren. Een en ander leidt dan ook in eerste instantie tot de vraag wat de achtergrond is van deze afwijking in het boekjaar 2023.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Materiële vaste activa</i>						
Ultimo positie in meerjarenbalans		3.968.710	12.990.710	3.784.710	3.299.710	3.028.710
Afwijking positie		0	7.000.776	-1.998.865	-1.998.643	-1.766.616

Uit de bestudering van de diverse documenten ontstaat de indruk dat deze effecten ontstaan vanuit de nieuwbouw in Wierden en een relatie hebben met activa in uitvoering en vooruit ontvangen middelen vanuit de gemeente. Zie hiervoor de onderstaande passage.

- *De nieuwbouw in Wierden is een risico voor onze organisatie. Het totale bouwbudget is 'prijsvast' aanbesteed binnen het bouwbudget van 13,5 miljoen. Zoals bij de investeringen al aangegeven zal door de bijzondere prijsverhogingen en energie en grondstoffen het bouwbudget overschreden worden. Hier is op geanticipeerd waarbij de aannemer is gevraagd een indicatie te maken van de gevolgen. Hieruit resulteert een verhoging van 1,7 miljoen. Deze verhoging is voorgelegd aan de gemeente en inmiddels is de raad akkoord gegaan dat dit extra bedrag in de begroting volgend jaar wordt gereserveerd. Echter in de toekenning hiervan dient een goede procedure te worden gevolgd waar we met de gemeente en aannemer over in gesprek zijn. Daarbij kan het ook zijn dat de uiteindelijke gevolgen toch groter zijn.*

Gezien de omvang zou een en ander nadrukkelijk(er) moeten zijn toegelicht in de continuïteitsparagraaf aangezien het hier gaat om aanzienlijke investeringen in een 5 jarige opstelling van de meerjarige begroting.

Vorderingen

Onderstaande opstelling met kortlopende vorderingen zoals overgenomen uit de jaarrekening 2022 en aangevuld met totalen zoals opgenomen in de meerjarige balans in de continuïteitsparagraaf.

<u>CONTINUÏTEITSPARAGRAAF</u>						
Verloopov erzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Kortlopende vorderingen</i>						
Ministerie van OCenW	114.153	0	0	0	0	0
Debiteuren	90.200	68.736	0	0	0	0
Debiteuren voorziening oninbaar	-37.097	-33.772	0	0	0	0
Overige overheden	501.248	72.258	0	0	0	0
Overige vorderingen	206.761	33.553	0	0	0	0
Overlopende activa	225.536	352.565	0	0	0	0
Stand 31-12	1.100.801	493.340	1.785.044	1.785.044	1.785.044	1.785.044
<i>Ultimo positie in meerjarenbalans</i>						
Afwijking tov t-1			1.291.704	1.291.704	1.291.704	1.291.704
Afwijking tov t-2			684.243	684.243	684.243	684.243

In de meerjarige prognose van de balans is uitgegaan van afgerond € 1.800.000 voor de aankomende jaren. Onduidelijk is op basis van welke doorlopende vordering –indien gekeken wordt naar de voorgaande jaren– het genoemde bedrag is opgenomen. Er is een opvallende afwijking qua bandbreedte t.o.v. t-1 en t-2. Dit geeft in de kasstroomprognose een eenmalig effect in de toename van de vorderingen 2023 t.o.v. 2022 en dit werkt door in de kengetallen.

Eigen vermogen

In onderstaande opstelling is de ontwikkeling van het eigen vermogen uitgewerkt naar algemene reserve en getotaliseerde bestemmingsreserves. In de beoordeling van de vermogenspositie door de Inspectie wordt uitgegaan van het totaal aan publiek eigen vermogen. Intern is dat perspectief wel van belang gezien de beheersing van de bestemming van het resultaat en bovenliggende exploitatiestromen. Uitgangspositie is de stand van de reserves zoals verwerkt in de jaarrekening 2022. Op basis van de onderliggende bestanden voor de meerjarige exploitatie kon de opbouw van de baten en lasten niet worden herleidt.

Dit leidt tot de onderstaande bestemming van het resultaat voor de aankomende jaren, waarmee op hoofdlijnen een aansluiting is gemaakt met de meerjarige balans en het verloop van het eigen vermogen als totaal.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Algemene reserve</i>						
Stand 01-01	2.013.172	3.481.464	3.906.461	3.530.462	3.024.462	2.781.462
Resultaat	768.482	386.866	-376.000	-506.000	-243.000	-80.000
Overige mutaties	699.810	38.131	0	0	0	0
Stand 31-12	3.481.464	3.906.461	3.530.462	3.024.462	2.781.462	2.701.462
<i>Bestemmingsreserves publiek</i>						
Stand 01-01	2.637.218	3.941.899	3.584.287	3.584.287	3.584.287	3.584.287
Resultaat	1.253.191	-319.481	0	0	0	0
Overige mutaties	51.490	-38.131	0	0	0	0
Stand 31-12	3.941.899	3.584.287	3.584.287	3.584.287	3.584.287	3.584.287
<i>Bestemmingsreserves privaat</i>						
Stand 01-01	0	87.814	151.103	151.103	151.103	151.103
Resultaat	11.867	63.289	0	0	0	0
Overige mutaties	75.947	0	0	0	0	0
Stand 31-12	87.814	151.103	151.103	151.103	151.103	151.103

De algemene en bestemmingsreserves hebben voornamelijk betrekking op publieke reserves. Een deel betreft private reserves bij het PO van afgerond € 151.000 ultimo 2022. Deze reserve wordt niet meegenomen in de beoordeling van de omvang van het publiek eigen vermogen.

Gezien de samenhang van de reserves, de bufferfunctie van de algemene reserves, het vermogensbeslag op de bestemmingsreserves (als doel verwerkt in de grondslagen en genoemd in de begrotingstoelichting op voorziene onttrekkingen), zou ons advies zijn om de bestemming van het begrote resultaat gekoppeld aan de doorkijk voor de positie van het eigen vermogen op te nemen als onderdeel van het begrotingsdocument.

Voorzieningen

In de jaarrekening 2022 zijn een zestal personele voorzieningen opgenomen. In onderstaande opstelling is het getotaliseerde verloopoverzicht opgenomen:

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Verloopoverzicht balansposten	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
<i>Personeelsvoorzieningen</i>						
Stand 01-01	1.274.203	1.311.868	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164
Dotaties	428.781	837.650	0	0	0	0
Bestedingen	391.116	367.354	0	0	0	0
Stand 31-12	1.311.868	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164	1.782.164

In de toelichting zoals die is opgenomen in continuïteitsparagraaf in de jaarstukken 2022 is aangegeven dat voor de prognosebalans uitgegaan wordt van de veronderstelling van een ongewijzigde omvang in de aankomende jaren. Dotaties en onttrekkingen zijn dan in evenwicht en hebben dan geen impact op de kasstroomprognose. In 2022 is een bedrag van afgerond € 837.000 gedoteerd aan de personele voorzieningen. Uit de verdichte begrotingsopstelling is voor 2023 en navolgende jaren niet af te leiden welke geraamde omvang aan dotaties is verwerkt en of de omvang van de dotatie in 2022 incidenteel is qua omvang. Wel is uit het verloopoverzicht voor wat betreft de verdeling naar <1 jaar, 1 t/m 5 en >5 jaar een beeld af te leiden voor de verwachte onttrekkingen.

Onduidelijk blijft o.i. echter de toets in hoeverre er sprake is c.q. zal zijn van een neutraal kasstroomeffect.

Liquide middelen

In de meerjarige prognose van de balans wordt de post liquide middelen na de mutaties onder de bovenstaande punten als sluitpost berekend. Uit de beoordeling blijkt dat er in de mutaties voor materiële vaste activa, vorderingen, voorzieningen en schulden vragen zijn die een effect op de ultimo posities kunnen hebben. Het is o.i. aan te bevelen (gezien de omvang van deze fluctuaties) deze te benoemen om daarmee de impact op de kasstroom en kengetallen te kunnen duiden. Gezien de omvang van de investeringen die o.i. als groot zijn te bestempelen zou daarmee ook een kasstroom prognose voor de aankomende 5 jaren moeten worden opgesteld.

2.4 Financiële positie

2.4.1 Financiële kengetallen

De onderwijsinspectie hanteert kengetallen voor de analyse van de financiële positie van de schoolbesturen. Deze kengetallen zijn nadrukkelijk geen normen waaraan schoolbesturen moeten voldoen. De Inspectie hanteert deze als risico-indicatoren en signaleringswaarden als graadmeters van mogelijke financiële problemen. Het onder- dan wel overschrijden van een norm leidt niet automatisch tot aangepast financieel toezicht en het behalen van de norm leidt omgekeerd niet automatisch tot het opheffen van aangepast financieel toezicht als daar sprake van is. De bepaling van aangepast financieel toezicht door de inspectie vindt plaats in de vorm van een uitvoeriger onderzoek waarbij veel meer aspecten in ogenschouw worden genomen.

In onderstaand overzicht staan de signaleringswaarden van de onderwijsinspectie:

	Omschrijving	Signaleringswaarden
1	Liquiditeit	Klein: minder 1,50 Middel: minder dan 1,00 Groot: minder dan 0,50
2	Solvabiliteit 2	0,30
3	Absolute omvang liquide middelen	Funderend onderwijs: € 100.000

Toelichting klein, middel en groot (bij liquiditeit)

Klein: Besturen met totale baten minder dan € 3 miljoen

Middel: Besturen met totale baten tussen € 3 en € 12 miljoen

Groot: Besturen met totale baten meer dan € 12 miljoen

Naast de kengetallen en signaleringswaarden voor het toezicht op de financiële continuïteit heeft de Inspectie van het Onderwijs ook een signaleringswaarde ontwikkeld voor toezicht op publiek eigen vermogen. Deze geeft een indicatie hoeveel eigen vermogen een onderwijsinstelling (school of samenwerkingsverband passend onderwijs) redelijkerwijs maximaal nodig heeft voor een gezonde bedrijfsvoering.

Onderstaand de kengetallen zoals deze zijn berekend op basis van de meerjarige prognosebalans.

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Kengetallen	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
1 Liquiditeit	3,49	2,08	1,22	1,53	1,55	1,62
2 Solvabiliteit	0,76	0,65	0,40	0,62	0,61	0,60
3 Liquiditeit	8.605.422	10.015.245	14.942.392	6.148.751	6.633.974	7.137.001

Liquiditeit (current ratio)

De liquiditeit geeft aan in hoeverre De Passie op korte termijn aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. De berekening is als volgt: vlottende activa / kortlopende schulden.

Op basis van de omvang van de totale baten valt De Passie in de klasse Groot en wordt als signaleringsgrens een ondergrens van 0,50 aangehouden.

De fluctuaties in 2023 in de schulden en vorderingen geven een afwijking te zien op het beeld, waar voor de overige jaren een gefaseerde terugloop is te herkennen. Omdat op een aantal onderdelen de verhouding tussen de investeringen/afschrijvingen en dotaties/onttrekkingen is onderbelicht kan er sprake zijn van een negatievere ontwikkeling. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de terugverdienperiode van 10 jaar voor gebouwinvesteringen en de begroting voor de aankomende jaren waar is ingezet op een negatief resultaat.

Solvabiliteit 2

De solvabiliteit geeft aan in welke mate de bezittingen op de activazijde van de balans zijn gefinancierd met eigen of vreemd vermogen. De berekening is als volgt: eigen vermogen (incl. voorzieningen)/ totale vermogen *100%.

Dit geeft inzicht in hoeverre De Passie op lange termijn, ook in tijden van tegenspoed, aan haar verplichtingen kan voldoen. Voor het kengetal is alleen een ondergrens gesteld en geen bovengrens. Hierbij geldt dat bij een waarde lager dan 30% een scherpere bewaking van de ontwikkeling vermogenspositie wordt geadviseerd.

Door de combinatie van de begrote resultaten en ongewijzigde doorkijk voor de voorzieningen en de kortlopende schulden ontstaat een ongewijzigde waarde. De solvabiliteit blijft boven de gestelde grens. Ook hier geldt de aanbeveling zoals opgenomen voor de liquide middelen.

Absolute omvang liquide middelen

Het kengetal geeft aan wat de minimale omvang aan middelen op de rekening courant moet bedragen. Een en ander voor de borging van de in- en uitgaande kasstromen. Dit leidt op basis van de berekende waarde niet tot een signalering. Zie hiervoor het kasstroom overzicht op basis waarvan de begrote ontwikkeling voor de komende jaren tot uitdrukking komt. Ook hiervoor geldt dat de fluctuaties in 2023 en het beeld v.w.b. de investeringen en onttrekkingen einde 2025 en 2026 een zuiver beeld in de ontwikkeling bemoeilijken.

CONTINUITEITSPARAGRAAF

Kasroomoverzicht	jaarrekening 2021	jaarrekening 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026
Kasroom uit operationele activiteiten						
Saldo baten en lasten	2.076.684	156.756	-376.000	-506.000	-243.000	-80.000
Aanpassingen v oor:						
Afschrijvingen	349.407	19.279	25.927	61.852	61.852	61.718
Mutaties voorzieningen	21.934	470.296	0	0	0	0
Verandering in vlottende middelen						
Vorderingen	31.779	607.461	-1.291.704	0	0	0
Kortlopende schulden	-364.237	2.271.581	8.616.075	-8.494.000	243.001	80.000
Kasroom uit bedrijfsoperaties						
Interest	-43.144	-26.083	0	0	0	0
Kasroom uit operationele activiteiten	2.072.423	3.499.290	6.974.299	-8.938.148	61.853	61.718
Kasroom uit investeringsactiviteiten						
Investerings in materiele vaste activa	-379.974	-2.451.374	-2.439.850	-397.205	-93.300	-18.100
Investerings in financiële vaste activa	0	0	0			
Kasroom uit investeringsactiviteiten	-379.974	-2.451.374	-2.439.850	-397.205	-93.300	-18.100
Overige balansmutaties	56.691					
Mutatie liquide middelen	1.749.140	1.047.916	4.534.449	-9.335.353	-31.447	43.618
Beginstand liquide middelen	6.856.282	8.605.422	10.015.246	14.942.394	6.148.753	6.633.976
Eindstand liquide middelen	8.605.422	10.015.246	14.942.394	6.148.753	6.633.976	7.137.003
Mutatie liquide middelen	1.749.140	1.409.824	4.927.148	-8.793.641	485.223	503.027

Bovenmatig (publiek) eigen vermogen

De Inspectie van het Onderwijs heeft een signaleringswaarde ontwikkeld voor het toezicht op publiek eigen vermogen. Deze geeft een indicatie hoeveel eigen vermogen een onderwijsinstelling redelijkerwijs maximaal nodig heeft voor een gezonde bedrijfsvoering. Op basis van een formule berekent de Inspectie wat een bestuur redelijkerwijs aan eigen vermogen nodig heeft om bezittingen te financieren en risico's op te vangen. Dit bedrag is het normatieve publieke eigen vermogen. Als het eigen vermogen groter is dan het normatieve eigen vermogen, kan het "bovenmatig" zijn.

Parameters in het model zijn:

1. de totale baten in relatie tot een omvangafhankelijke rekenfactor (bepaling van buffervermogen);
2. de boekwaarde van overige materiële vaste activa en aanschafwaarde gebouwen (bepaling van financieringsfunctie vermogen);
3. het daadwerkelijk aanwezige publiek eigen vermogen (geen onderscheid naar algemene en/of bestemmingsreserves).

Bij een waarde van 1,000 is er geen verschil tussen het veronderstelde en aanwezige eigen vermogen, een waarde groter dan 1,000 kan mogelijk wijzen op spaargedrag c.q. het niet inzetten van beschikbare middelen en een waarde van lager dan 1,000 kan wijzen op een mogelijke te ruime inzet aan middelen

In onderstaande opstelling is de doorrekening opgenomen:

<u>CONTINUITEITSPARAGRAAF</u>						
Bovenmatig eigen vermogen						
Totaal baten	26.355.593	27.526.912	28.557.208	26.787.915	26.909.065	26.958.029
Aanschafwaarde gebouwen	216.212	295.042	1.348.042	1.348.042	1.348.042	1.348.042
Boekwaarde overige materiële vaste activa	1.802.145	3.783.885	4.778.036	4.633.529	4.210.159	3.768.850
Omvangafhankelijke rekenfactor	0,0216	0,0201	0,0187	0,0210	0,0209	0,0208
Factor 0,5 * aanschafwaarde gebouwen x 1,27	137.295	187.352	856.007	856.007	856.007	856.007
Boekwaarde overige materiële vaste activa	1.802.145	3.783.885	4.778.036	4.633.529	4.210.159	3.768.850
Omvangafhankelijke rekenfactor * totaal baten	1.317.780	1.376.346	1.427.860	1.339.396	1.345.453	1.347.901
Normatief publiek eigen vermogen methode Inspectie	3.257.219	5.347.582	7.061.903	6.828.931	6.411.619	5.972.758
Aanwezig publiek eigen vermogen	7.423.363	7.490.748	7.114.749	6.608.749	6.365.749	6.285.749
Ratio norm Inspectie versus aanwezig	2,28	1,40	1,01	0,97	0,99	1,05
Verschil norm Inspectie versus aanwezig	4.166.144	2.143.166	52.845	-220.183	-45.870	312.990
Norm De Passie buffervermogen 5,0% afgezet to.v. totale baten	1.317.780	1.376.346	1.427.860	1.339.396	1.345.453	1.347.901
Norm De Passie fin. functie 10,0% afgezet to.v. totale baten	2.635.559	2.752.691	2.855.721	2.678.792	2.690.907	2.695.803
Normatief publiek eigen vermogen methode De Passie	3.953.339	4.129.037	4.283.581	4.018.187	4.036.360	4.043.704
Aanwezig publiek eigen vermogen	7.423.363	7.490.748	7.114.749	6.608.749	6.365.749	6.285.749
Ratio norm De Passie versus aanwezig	1,88	1,81	1,66	1,64	1,58	1,55
Verschil norm De Passie versus aanwezig	3.470.024	3.361.711	2.831.167	2.590.561	2.329.389	2.242.044

Om een zuivere beoordeling te kunnen maken van het kengetal is het noodzakelijk om het verloop van de waarde van de gebouwen en overige materiële vaste activa goed in beeld te hebben. De nog te verklaren afwijkingen in de prognose in het bestuursverslag zijn in de bovenstaande tabel niet meegenomen. Daarin is uitgegaan van een doorrekening waarbij is aangesloten op de in de vastgestelde begroting opgenomen investeringskaders en afschrijvingslasten. Het effect van het wel/niet meenemen van investeringen heeft consequenties voor het vermogen. Het kan zijn dat als de investeringen door ons te laag zijn geïnterpreteerd/verwerkt er minder bovenmatige vermogen aanwezig is en vice versa (conform de methodiek van de Inspectie). Daarbij komt dat de Inspectie uitgaat van het totaal aan publiek eigen vermogen en niet kijkt naar een verdeling in algemene en/of bestemmingsreserve.

De Passie hanteert een procentuele benadering waarbij de omvang van de algemene reserve wordt benaderd voor de buffer- en financieringsfunctie. Uit de berekening is af te lezen dat zowel in de berekening van de methode van de Inspectie als de berekening van De Passie de uitkomst van de bufferfunctie een exacte match heeft. Dit komt doordat de Inspectie in de formule voor besturen met baten groter dan 12 miljoen eveneens uitgaat van 5% afgezet tegen de totale baten.

De vergelijking tussen de financieringsfunctie loopt scheef, omdat de berekening zoals opgezet voor de methodiek van de Inspectie sterk afhankelijk is van de volledigheid van het verloopoverzicht voor de materiële vaste activa. Een en ander zou kunnen leiden tot de vraag of De Passie het percentage voor de financieringsfunctie zou moeten bijstellen. De duiding van het overschot aan publiek eigen vermogen wordt in beide gevallen op dit moment bemoeilijkt omdat De Passie beschikt over een verhoudingsgewijs grote omvang aan bestemmingsreserves met een in de grondslagen benoemd vermogensbeslag, maar waar op basis van het ontbreken van inzicht in de begrote resultaatbestemming de mutatie naar algemene of bestemmingsreserve nog niet duidelijk is. Op de vraag in hoeverre er wordt ingeteerd op en/of waar het stuk aan vermogensruimte door ontstaat kan geen antwoord gegeven worden. Vandaar ons eerder advies om gekoppeld aan een verloopoverzicht op reserve niveau met begrote resultaten dit nadrukkelijker in beeld te brengen.

2.5 Risicomanagement

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Met beheersmaatregelen worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's beperkt wordt. Besturen in het onderwijs zijn verplicht om aan risicomanagement te doen.

2.5.1 Risico's en onzekerheden

In het bestuursverslag over 2022 is met betrekking tot de beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden het volgende opgenomen:

De belangrijkste risico's voor De Passie zijn

- Fluctuatie in leerlingaantallen in de instroom*
 - Reputatieschade*
 - Instabiliteit in en onvolledige indexatie van de bekostiging*
 - Bekostiging en betaalbaarheid van huisvesting*
 - Vertraging van gewenste onderwijskundige ontwikkelingen onder andere als gevolg van overladen beleidsagenda of pandemie*
 - Werkdruk voor personeel*
 - Hogere kosten voor vervanging bij ziekte e.d.*
 - Nieuwbouw in Wierden*
-
- Met name de fluctuaties in leerlingenaantallen kunnen forse financiële gevolgen hebben. Dit is meegenomen in het beleid rond de omvang van het eigen vermogen en met de omvang van 15% van de baten is dit goed op te vangen. De aankomende jaren is er sprake van nog extra buffer in de vrije bestemmingsreserve en zijn de risico's beperkt.*

Daarnaast is de eerder aangehaalde passage rondom de nieuwbouw van de locatie in Wierden opgenomen en die is in de risicoparagraaf in de begroting 2023 als volgt verwoord.

- De nieuwbouw in Wierden is een risico voor onze organisatie. Het totale bouwbudget is 'prijsvast' aanbesteed binnen het bouwbudget van 13,5 miljoen. Zoals bij de investeringen al aangegeven zal door de bijzondere prijsverhogingen en energie en grondstoffen het bouwbudget overschreden worden. Hier is op geanticipeerd waarbij de aannemer is gevraagd een indicatie te maken van de gevolgen. Hieruit resulteert een verhoging van 1,7 miljoen. Deze verhoging is voorgelegd aan de gemeente en inmiddels is de raad akkoord gegaan dat dit extra bedrag in de begroting volgend jaar wordt gereserveerd. Echter in de toekenning hiervan dient een goede procedure te worden gevolgd waar we met de gemeente en aannemer over in gesprek zijn. Daarbij kan het ook zijn dat de uiteindelijke gevolgen toch groter zijn. We laten ons bijstaan door Draaijer en partners die we hiervoor inhuren en contra expertise in de vorm van een aanbestedingsjurist.*

Hierbij moet worden afgewogen in hoeverre (naast de risicoduiding op basis waarvan 15% wordt aangehouden als algemene reserve) het bovengenoemde financiële risico voor de nieuwbouw in Wierden wordt gezien als een risicovolle gebeurtenis of een bedrijfsvoering aspect dat een impact kan hebben op de aanwezige onderbouwde bufferfunctie. Immers, als de doelstelling zou zijn dat De Passie vaker zou optreden als bouwheer, dan zou vanuit de risicoanalyse dit aspect als vast onderdeel moeten worden meegewogen en dit zou vervolgens leiden tot een verhoging van de noodzakelijke risicobuffer.

Laat onverlet dat De Passie hier een belangrijk onderwerp benoemd dat een stevige impact kan hebben op de financiële positie c.q. het onderbouwde en als noodzakelijk geachte buffervermogen. Ons advies is om nadrukkelijk te rapporteren op de resultaatontwikkeling naar de algemene reserve, bestemmingsreserve en de realisatie van de nieuwbouw binnen de gestelde kaders.

Voor de samenstelling van dit rapport is gebruik gemaakt van openbare data:

- De Publicatie (financiële) gegevens opgenomen op de website van Dienst Uitvoering Onderwijs
- Publicatie financiële kengetallen en eventuele onderzoeken van de inspectie
- Scenariomodel PO

Daarnaast werden onder meer onderstaande (vastgestelde) stukken geraadpleegd:

Wilhelminaschool

1. Jaarverslagen 2020, 2021, 2022 (inclusief accountantsbrieven)
2. Meerjarenbegroting 2023-2026 (inclusief toelichting)
3. Begroting 2023 (update september 2023)
4. Bestuursformatieplan 2022-2023, 2023-2024
5. Meerjarenplannen t.b.v. strategisch schoolplan 2019-2023
6. Leerlingaantallen ParnasSys
7. Checklist Due Diligence

De Passie

1. Jaarverslagen 2021, 2022 (inclusief accountantsverklaring)
2. Begroting 2023
3. Bestuursformatieplan 2023-2027
4. Meerjarenonderhoudsplan
5. Leerlingprognoses PO en VO
6. Managementrapportages
7. Beschrijving processen
8. Checklist Due Diligence